

Martina Škutová

"Z dejín bádania o príchode Maďarov do Karpatskej kotliny v slovenskej a maďarskej historickej spisbe od polovice 19. storočia do konca 20. storočia", Beáta Pintérová, Nitra 2015 : [recenzja]

Historia Slavorum Occidentis 1(10), 295-297

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Beáta Pintérová, *Z dejín bádania o príchode Maďarov do Karpatskej kotliny v slovenskej a maďarskej historickej spisbe od polovice 19. storočia do konca 20. storočia*, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Nitra 2015, ss. 270.

Beáta Pintérová pôsobí na Katedre histórie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde prednáša okrem iného aj dejiny slovenského stredoveku. Dejiny historického bádania sú dlhodobou témou jej výskumu. V roku 2015 vyšla Beáte Pintérovej monografia s názvom *Z dejín bádania o príchode Maďarov do Karpatskej kotliny (v slovenskej a maďarskej historickej spisbe od polovice 19. storočia do konca 20. storočia.)*.

Publikácia sa skladá z úvodu, štyroch kapitol a záveru. Úvod definuje predmet monografie a predstavuje niektoré kľúčové dobové udalosti tak, ako sú známe podľa súčasného stavu výskumu. Prvá kapitola sa následne venuje prehľadu dejín bádania príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny z pohľadu archeológie. Archeologické pramene, ktoré je možno pripísať Maďarom začali archeológovia v Karpatskej kotline objavovať v druhej tretine 19. storočia (v roku 1834 bol objavený prvý maďarský hrob), prvá syntéza týchto nálezov vyšla v roku 1905. Zaujímavý je príbeh tzv. belobrdskej kultúry, ktorú archeológovia rôznych národností v priebehu 20. storočia pripisovali tiež rôznym etnikám – od Avarov, Maďarov cez spoločnú avarsko-slovanskú alebo maďarsko-slovanskú populáciu až po čisto slovanskú. Na začiatku 21. storočia sa objavili názory, že názov kultúry je zbytočný, keďže sa prejavovala už v historickom období, a dokonca, že je zbytočné využívať archeológiu vo všeobecnosti ako prostriedok na riešenie historických či etnických otázok. S druhou časťou tejto polemiky sa samozrejme nemožno plne stotožniť, i keď pravdou zostáva, že k akémukoľvek typu prameňa je nutné pristupovať kriticky.

Druhá a tretia kapitola práce sa venujú rozboru riešenia otázok spojených s príchodom Maďarov do Karpatskej kotliny. Druhá kapitola obsahuje názory slovenských a dvoch českých bádateľov, tretia sumarizuje pohľady maďarských vedcov. Pokiaľ sa autori prác venovali všetkým týmto otázkam, pri každom z nich sa za krátkym medailónikom nachádzajú tieto

podkapitoly: *Odchod Maďarov zo starých sídiel, Príchod Maďarov do Karpatskej kotliny a ich vzťahy k okoliu, Štruktúra spoločnosti a cesta k štátnosti a Prijímanie kresťanstva.*

Beáta Pintérová pre svoju monografiu vhodne vybrala tie najznámejšie a najviac citované mená s originálnymi pohľadmi. Slovenskú časť otvárajú autori pôsobiaci počas 19. storočia, zakladatelia slovenskej (vtedy nie ešte nie plne profesionálnej) historiografie: Pavol Jozef Šafárik, František Viktor Sasinek a Jonáš Záborský. Na príchod Maďarov sa pozerajú samozrejme najmä vo vzťahu k Veľkej Morave, no napr. Sasinek venoval jednu publikáciu len Arpádovi a Uhorsku a Záborský napísal celú syntézu dejín Uhorska, ktorú sa mu ale počas života nepodarilo v plnosti vypublikovať. Títo historici sa nebáli stotožňovať obyvateľstvo Veľkej Moravy s Moravanmi a už aj Slovákmami až okolo oblasti Balatónu. Mnohé z ich názorov na začiatku 20. storočia prebral Július Botto, ktorý sám seba nazýval historikom-diletantom, narážajúc tak na absenciu vzdelania v tejto vednej disciplíne. Ďalej v publikácii nasledujú už skutočne profesionálni historici pôsobiaci na univerzite v Bratislave. Sú nimi profesor českej národnosti a čechoslovakistickej historickej koncepcie Václav Chaloupecký a aj prvý slovenský profesor histórie Daniel Rapant. Prvorepublikovú historiografiu uzatvára opäť český rodák Josef Macůrek, ktorý bol odborníkom na – dá sa povedať – dejiny celej strednej Európy, no zameriaval sa viac na neskoršie obdobie než na raný stredovek. Napriek tomu prispel novým pohľadom aj na túto oblasť. Historiografiu slovenského štátu v časoch druhej svetovej vojny reprezentuje František Hrušovský a zoznam uzatvárajú v dnešnej historiografii stále citovaní predstavitelia povojnovej historickej tvorby Branislav Varsik a Peter Ratkoš.

V časti venovanej maďarským bádateľom sa čitateľ stretne taktiež s najznámejšími menami súčasníkov slovenských náprotivkov. Zoznam otvárajú traja predstavitelia historiografie 19. storočia: Mihály Horváth, Károly Szabó a Gyula Pauler. Pohľad prvých dvoch menovaných na Maďarov prichádzajúcich do Karpatskej kotliny bol do značnej miery zidealizovaný (možno tak, ako v prácach slovenských bádateľov dehonestujúci), no je nutné podotknúť, že sa vo svojich záveroch opierali o pramene. Miera kritickosti ich pohľadu bola samozrejme ovplyvnená situáciou danej doby. Gyula Pauler sa hlásil k pozitivizmu a jeho závery obsahujú už o niečo menej pompéznosti. Najmä v prvej polovici 20. storočia, čiže v období, počas ktorého sa Uhorsko rozpadlo a prebehla aj druhá svetová vojna, tvorili János Karácsonyi a Bálint

Hóman. Ich dielo je poznamenané traumou z rozpadu Uhorska, čo je najlepšie viditeľné najmä v posune Karácsonyiho názorov po roku 1918. Trend uchyľovať sa k nacionalistickejším záverom bol po prvej svetovej vojne výraznejší než u historikov prezentovaných v slovenskej časti, čo súvisí so spomínanou traumou na jednej strane a atmosférou v novovzniknutom Československu na strane druhej. Slovenská strana však v rámci nacionalistického hľadiska výraznejšie nepovoľuje, len nepridáva a v inom štýle písania, samozrejme, vyznievajú formulované závery o niečo miernejšie. Beáta Pintérová si ďalej vybrala práce turkológa Gyulu Németha, ktorého prínos spočíval najmä v oblasti usporiadania maďarských a s nimi prichádzajúcich kmeňov. Erik Molnár aplikoval zásady historického materializmu na maďarské kmeňe prichádzajúce do Karpatskej kotliny a tu žijúce slovanské kmene v danom období. V tomto prístupe ustupujú nacionalistické otázky do úzadia. Ďalším rozoberaným autorom bol priekopník maďarskej byzantológie Gyula Moravcsik a zoznam uzatvárajú dodnes často citovaní stredovekári György Györffy a Gyula Kristó. Po závere, v ktorom sú stručne zhrnuté tendencie v slovenskej a maďarskej historiografii, dopĺňa dielo Beáty Pintérovej príloha slovenských prekladov úryvkov kľúčových prameňov. Monografia obsahuje aj sumár v anglickom a maďarskom jazyku.

Kniha Beáty Pintérovej sa vyznačuje veľmi prehľadnou štruktúrou. Je vhodná nielen do rúk akademického čitateľa, ale aj širšej verejnosti, ktorej sú v nej vysvetlené v podstate všetky najdôležitejšie súvislosti. Poslúžiť môže ako veľmi dobrá pomôcka pre ďalších bádateľov. Téma príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny je v práci predstavená v komplexnosti. Pre maďarsky nečítajúce publikum je mimoriadne hodnotná práve kapitola zhrňujúca názory maďarských bádateľov formulované väčšinou najmä v maďarskom jazyku. Kompletne zmapovať všetky diela, ktoré sa týkajú príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny by si vyžadovalo omnoho väčší rozsah, no práca by sa zároveň stala skôr encyklopedickou a ťažšie čitateľnou. Beáta Pintérová vhodne zvolila autorov, ktorých názory v knihe rozobrala, a podarilo sa jej tak vytvoriť obraz o základných trendoch v historiografii v priebehu 19. a 20. storočia, ktorý je v diele možné porovnať u autorov tvoriacich v rámci slovenskej a maďarskej historiografie.

Martina Škutová (Nitra)